

PIOTR MACIEJ DZIEMBOWSKI

dziembowskip@o2.pl

ORCID: 0000-0001-8199-4403

PODZIAŁ MAJĄTKU PO ŚMIERCI PIOTRA DZIAŁYŃSKIEGO, WOJEWODY CHEŁMIŃSKIEGO Z 1675 ROKU

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/SPLP.2020.004>

Streszczenie

W Archiwum Państwowym w Poznaniu znajduje się zbiór dokumentów dotyczących majątku Konarzewo. W aktach tych, w serii *Akta rodzinne rodów, do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem*, znajdują się dokumenty związane z podziałem majątku po zmarłym Piotrze Działyńskim, wojewodzie chełmińskim. Podziału tego majątku dokonano w Kowalewie w dniu 30 kwietnia 1675 roku pomiędzy Zygmuntem Działyńskim, wojewodą kaliskim a Marianną z Działyńskich Olszowską, podkomorzyną wielką. Z zachowanych dokumentów dowiadujemy się o nieruchomościach wchodzących w masę spadkową oraz o różnego rodzaju zobowiązaniach ciążyących na tych dobrach oraz o ich spłacaniu na przestrzeni wielu lat.

Słowa kluczowe: *Działyński, Olszowski, dział, spadek*

The Division of Property of Late Voivod of Chelmno, Piotr Działyński,
after his Death in 1675

Summary

In the National Archive in Poznan there is a collection of documents related to the Konarzewo land estate. One of its series, *The Records of the Families Temporarily in Possession of Konarzewo and the Records of their Estates outside*

Konarzewo, contains documents concerning the division of assets after the death of Piotr Działyński, a voivod of Chelmnno. It was made in Kowalewo on 30 April 1675 between Zygmunt Działyński, the voivod of Kalisz, and Marianna Olszowska née Działyńska, the wife of the chamberlain of Wschowa. The surviving documents provide information on the real property in the total decedent's estate and on various obligations related to the estate and how they were paid over many years.

Keywords: *Działyński, Olszowski, division of assets, inheritance*

W Archiwum Państwowym w Poznaniu, w zespole Majątek Konarzewo znajdują się dwa odpisy dokumentu z 1675 roku dotyczące podziału majątku po Piotrze Działyńskim¹, wojewodzie chełmińskim. Jak wynika z odpisów, dokument został sporządzony w dwóch terminach (działach). Pierwszy dział w dniu 30 kwietnia 1675 roku w Kowalewie², drugi dział w Toruniu w środę po Zielonych Świątkach tego samego roku³. Oryginał dokumentu został złożony w grodzie kowalewskim⁴ w wigilię święta świętych Filipa i Jakuba w 1675 roku⁵. Oba dokumenty są zgodne co do zawartych w nich faktów, różnią się formą zapisu i użytego słownictwa. Prawdopodobnie odpisy zostały zrobione na polecenie Jakuba Działyńskiego, syna Zygmunta, wojewody kaliskiego, wskazuje na to zapis będący nagłówkiem w pierwszym odpisie o treści: *W sprawie J.W. Pana Jakuba na Działyniu Działyńskiego, wojewodzica kaliskiego informacja*⁶, lub w drugim odpisie o treści: *Summariusz w sprawie J.W. Jegomości pana Jakuba na Działyniu Działyńskiego, wojewodzica kaliskiego*⁷. Przy jednym z odpisów, oprócz podziału majątku występują też rozliczenia z wierzycielami Piotra Działyńskiego, które trwały wiele lat – ostatni wpis dotyczy roku 1698, czyli już po śmierci jednego ze spadkobierców – Zygmunta Działyńskiego. Wynika z tego, że kontynuacje rozli-

¹ Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej: APP), Zespół: Majątek Konarzewo, seria: Akta rodzinne rodów, do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem (dalej: MK-AR), sygn. 53/943/0/2.3/2214, k. 1, 2, oraz w tej samej serii, sygn. 53/943/0/2.3/2208, k. 13–20.

² Kowalewo Pomorskie – miasto w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Kowalewo Pomorskie.

³ Zielone Świątki wypadały w 1675 roku w dniu 23 maja – środa to 26 maja.

⁴ W Archiwum Akt Głównych w Warszawie (dalej: AGAD), znajdują się księgi grodzkie kowalskie, jednakże nie dokonano sprawdzenia w tych księgach ewentualnego zapisu oryginału.

⁵ Uroczystość świętych Filipa i Jakuba wypada dnia 6 maja.

⁶ APP, MK-AR, sygn. 53/943/0/2.3/2208, k. 19.

⁷ APP, MK-AR, sygn. 53/943/0/2.3/2214, k. 1.

czeń zobowiązań, prowadził po śmierci Zygmunta Działyńskiego, jego syn Jakub, jako jedyny żyjący z dzieci Zygmunta⁸.

Piotr Działyński, był synem Michała Działyńskiego i Barbary Czarnkowskiej, urodził się ok. 1625 roku⁹, zmarł w 1668 roku¹⁰. Jego żoną była Marianna (Maria Anna Beata) Odrowąż¹¹ z Chlewisk Chlewicka, córka Mikołaja, kasztelana małogoskiego i Eleonory Druckiej Sokolińskiej¹². Podziału majątku dokonano pomiędzy Zygmuntem Działyńskim¹³, synem Pawła Działyńskiego¹⁴ – stryja Piotra Działyńskiego z jednej strony, a Marianną z Działyńskich Olszowską, żoną Zyg-

⁸ Zygmunt Działyński, ze związku z Katarzyną Franciszką Witosławską posiadał córkę Helenę, żonę Zygmunta Wiktora Denhoffa, zmarłą przed 1685 i synów: Macieja zmarłego 1 lutego 1694 roku, Pawła, zmarłego w 1695 roku, Jana zmarłego 1692/1693 i Jakuba zmarłego 21 maja 1730 roku – zob.: S. J. von Janowski, *Studia z dziejów rodów kaszubskich. Testament Tomasza Janowskiego z 1725 roku*, „Studia Pelplińskie”, t. 38 (2007), s. 227.

⁹ Ślub jego rodziców miał miejsce ok. 1622 roku. W tym roku Michał Działyński zapisuje na swoich wsiach: Dulsk i folwark Wilczewo, swojej przyszłej żonie Barbarze Czarnkowskiej, córce Andrzeja, wojewody kaliskiego i Zofii Potulickiej, 30 000 złotych – Teki Dworzaczka, *Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV-XX wieku*. Biblioteka Kórnicka (dalej: TD), Grodzkie Poznań nr 1413, zapis 8465,w: [http://teki.bkpan.poznan.pl/\(10.04.2020\)](http://teki.bkpan.poznan.pl/(10.04.2020)).

¹⁰ Piotr Działyński, podkomorzy dobrzyński (1624-1651), kasztelan dobrzyński (1658-1663), wojewoda chełmiński (1663-1668), starosta kowalewski. Syn Michała i Barbary Czarnkowskiej, wnuk Michała i Elżbiety Czemówny. A. Boniecki, *Herbarz polski*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1900, t. III, s. 159; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1906, t. III, s. 324-325; *Urzednicy Prus Królewskich XV-XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Mikulski, Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka – Instytut Historii, Wrocław, Warszawa, Kraków 1990, t. V, z. 2, s. 77, 204.

¹¹ W 1660 roku Marianna Chlewicka była już żoną Piotra – Biblioteka Kórnicka (dalej: BK), rękopisy, *Dowody do genealogii domu Działyńskich*, sygn. BK 00475.2, k. 44. W tym roku jako małżonkowie mają sprawę z Adamem Czarnkowskim o wadium.

¹² K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, Lipsk 1839, t. III, s. 36. Marianna wymieniona w 1670 roku, jako żona I v. Ferdynanda z Mizowa Myszkowskiego, II v. Piotra Działyńskiego, a obecnie III v. Mikołaja Smoguleckiego – zob. TD, Grodzkie Poznań, nr 1869, zapis nr 767; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz*, t. III, dz. cyt., s. 325.

¹³ Zygmunt Działyński, starosta inowrocławski (1650-1685), łowczy koronny (1660-1661), wojewoda brzeski (1661-1678), wojewoda kaliski (1678-1685), syn Pawła, starosty inowrocławskiego i Izabeli Grudzińskiej – więcej zob.: K. Piwarski, *Zygmunt Działyński (+ 1685)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 99-100; *Urzednicy kujawscy i dobrzyńscy XVI-XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Mikulski, W. Stenek, przy współudziale W. Górskiego i R. Kobacińskiego, pod red. A. Gąsiorowskiego, Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1990, t. VI, z. 2, s. 63, 109, 228.

¹⁴ Paweł Działyński, starosta inowrocławski, mąż Izabeli Grudzińskiej, syn Michała Działyńskiego, wojewody brzeskiego i Elżbiety Czemówny. S. Uruski, *Rodzina. Herbarz*, t. III, dz. cyt., s. 324-325; A. Boniecki, *Herbarz*, t. III, dz. cyt., s. 159; *Urzednicy kujawscy*, dz. cyt., s. 109, 128; P.M. Dziembowski, *Intercyza ślubna Michała Działyńskiego i Elżbiety Czemówny z 1588 roku*, „Studia Pelplińskie”, t. 53 (2019), s. 580-600.

munta Olszowskiego¹⁵, podkomorzego wieluńskiego, zmarłego ok. 1681 roku¹⁶. Marianna była córką Stanisława Działyńskiego¹⁷ i Reginy Cecylii Szczepańskiej, wnuczką Mikołaja Działyńskiego (stryja Piotra Działyńskiego, którego majątek jest dzielony), starosty kościańskiego i Izabelli Orzelskiej¹⁸. Marianna, po śmierci Zygmunta Olszowskiego wyszła ponownie za mąż za Macieja Pstrokońskiego, kasztelana spicimierskiego, zmarła po 1695 roku¹⁹.

Żoną Zygmunta Działyńskiego, od 1655 roku była Katarzyna Franciszka Witosławska, córka Andrzeja i Zofii Smoszewskiej (II v. za Stanisława Pogorzelskiego)²⁰. Katarzyna urodzona ok. 1642 roku, zmarła 5 grudnia 1677 roku²¹,

¹⁵ Zygmunt Olszowski, rotmistrz królewski, chorąży wieluński (1667–1670), podkomorzy wieluński (1670–1681), starosta Bratiański, szcerkowski, solecki, syn Waleriana, podstolego wieluńskiego, podkomorzego wendeńskiego, kasztelana spicymierskiego i Zofii z Wielkiego Skrzywna Duninówny. Zygmunt posiadał dwie żony, pierwsza to Katarzyna Kobierzycka, druga to Marianna Działyńska – więcej zob.: S. Uruski, *Rodzina*, t. XII, dz. cyt., s. 332–333; *Urządnicy województw łączycykiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, red. A. Gąsiorowski, Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1993, t. II, z. 2, s. 206, 223. Ślub Marianny i Zygmunta miał miejsce ok. 1670 roku – w tym roku był zawarty kontrakt pomiędzy jej matką Reginą Cecylią i Zygmuntem Działyńskim z jednej strony a Zygmuntem Olszowskim, mężem Marianny z drugiej strony – zob.: BK, rękopisy, *Dowody do genealogii domu Działyńskich*, sygn. BK 00475.2, k. 49, 50.

¹⁶ TD, Grodzkie Kalisz nr 140, zapis 2031, dz. cyt. Tutaj w 1681 roku wymieniona jego córka Zofia z I. małżeństwa z Katarzyny Kobierzyckiej, żona Kazimierza Trzebuchowskiego – ojciec już nieżyjący.

¹⁷ Stanisław Działyński, dworzanin JKM, zmarł po 1648 roku, syn Mikołaja (+ 1624), podkomorzego dobrzyńskiego; *Urządnicy kujawscy*, dz. cyt., s. 187, 227; S. Uruski, *Rodzina*, t. III, dz. cyt., s. 325.

¹⁸ S. Uruski, *Rodzina*, t. III, dz. cyt., s. 325.

¹⁹ H. Palkij, *Pstrokoński Maciej z Burzenina h. Poraj (zm. 1707)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, t. XXIX, s. 271, 272 – w 1696 roku urodziła się ich córka Justyna; *Urządnicy kujawscy*, dz. cyt., s. 64; TD, Grodzkie Konin, nr 66, f. 86v – wersja internetowa, zapis nr 10967, dz. cyt.

²⁰ TD, Grodzkie Nakło, nr 225, f. 458 – zapis nr 1114 (z 1655 roku) oraz Grodzkie Wałcz, nr 84, f. 22v – wersja internetowa, zapis nr 1386 (z 1658 roku), dz. cyt.; P. Klint, *Testament Zofii ze Smoszewskich Pogorzelskiej z 1658 roku*, w: *Genealogia. Studia i materiały historyczne*, t. 13, red. M. Górny, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 2001, s. 117–128 – Zygmunt Działyński został protektorem jej testamentu; *Testamenty szlacheckie z ksiąg grodzkich wielkopolskich z lat 1657–1680*, seria: *Źródła Dziejowe*, red. M. Górny, wydał. P. Klint, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2011, t. 28, s. 81–86.

²¹ S.J. von Janowski, *Studia z dziejów rodów kaszubskich. Testament Tomasza Janowskiego z 1725 roku*, „Studia Pelplińskie”, t. 37 (2007), s. 227; *Kroniki staropolskie. Kronika Reformatorów poznańskich*, opr. J. Wiesiołowski, S.B. Tomczak O[rdo] F[ratrum] M[inorum], G.A. Wiśniowski OFM, Wydawnictwo Miejskie, Poznań 2006, s. 354 – tutaj jedynie zapis z 1668 roku, bez podania daty dziennej.

natomiast Zygmunt zmarł 9 lutego 1685 roku²². Świadcami podziału byli: Stanisław²³ i Michał²⁴ Działyńscy, synowie Mikołaja Działyńskiego i Anny Łodzińskiej.

Pod jednym z odpisów są podane, przez dokonującego odpis, osoby biorące udział w sporządzaniu dokumentu²⁵, byli to:

- Zygmunt Działyński, wojewoda brzesko-kujawski
- Stanisław Działyński, wojewoda malborski
- Zygmunt Olszewski, podkomorzy wieluński
- Marianna z Działyńskich Olszewska
- Michał Działyński
- Władysław Zielski, skarbnik łęczycki²⁶
- Wojciech Bąkowski z Zaborowa²⁷
- Hieronim Franciszek Bąkowski²⁸
- Mikołaj Mycielski, podsędek sieradzki²⁹
- Augustym Kołodzki³⁰.

Podziału dokonano pomiędzy jedynymi żyjącymi przedstawicielami tej linii Działyńskich (pomijając dzieci Zygmunta i Witosławskiej), wywodzącej się od Pawła, kasztelana dobrzyńskiego, syna Mikołaja, wojewody pomorskiego. W roku dokonania podziału (1675) brak już żyjących przedstawicieli z pokolenia ojca

²² Ib. s. 324. Zygmunt był fundatorem klasztoru w Pakości, pochowany w Pakości, kazanie pogrzebowe wygłosił o. Franciszek Elert, ówczesny defensor.

²³ Stanisław Działyński, syn Mikołaja i Anny Łodzińskiej, wnuk Stanisława i Heleny Plemińskiej, więcej zob.: W. Czapliński, K. Piwarski, *Działyński Stanisław (+ 1677)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, s. 97, 98; *Urządnicy Prus*, dz. cyt., s. 110; S. Uruski, *Rodzina*, t. III, dz. cyt., s. 328.

²⁴ Michał Działyński, wojewoda chełmiński, syn Mikołaja, starosty pokrzywnickiego i Anny Łodzińskiej – więcej zob.: K. Piwarski, *Działyński Michał (+ 1687)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 91–92; *Urządnicy Prus*, dz. cyt., s. 56, 78, 91, 139, 204.

²⁵ APP, AK-AR, sygn., sygn. 53/943/0/2.3/2208, k. 16.

²⁶ *Urządnicy województw łęczyckiego*, dz. cyt., s. 90 – tutaj podany jako Władysław Żeleski. Prawdopodobnie jest to Władysław Zielski, syn Stanisława i Teofili Działyńskiej, siostry Stanisława Działyńskiego, ojca Marianny Olszowskiej, spadkobierczyni po Piotrze Działyńskim.

²⁷ Prawdopodobnie chodzi o Wojciecha Bąkowskiego, pisarza grodzkiego przeddeckiego – A. Boniecki, *Herbarz*, t. I, dz. cyt., s. 140. Prawdopodobnie syn Erazma, więcej zob.: TD, monografie (Bąkowscy h. Gryf), dz. cyt.

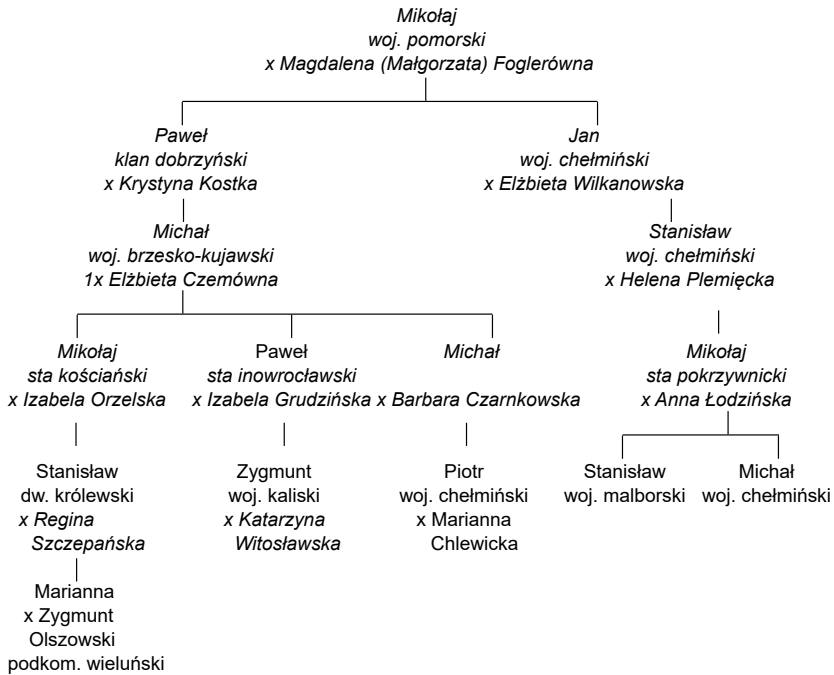
²⁸ Ib. – być może chodzi o Hieronima syna Waława.

²⁹ Chodzi o Stanisława Mikołaja Mycielskiego, *Urządnicy województwa łęczyckiego*, dz. cyt., s. 152, 162, 166; Mikołaj był synem Samuela i Anny Mączyńskiej – S. Uruski, *Rodzina*, t. XI, dz. cyt., s. 353.

³⁰ Augustyn Kołodzki, pisarz ziemski inowrocławski, później podsędek i sędzia ziemski inowrocławski zob.: *Urządnicy kujawscy*, dz. cyt., s. 95, 102, 106; Augustyn był synem Jana i Zofii Smoguleckiej. Kołodzcy byli skoligaceni z Działyńskimi poprzez małżeństwo Katarzyny Działyńskiej, córki Mikołaja (syna Stanisława, wojewody chełmińskiego) i Anny Łodzińskiej z Walentym Kołodzkim, podstolim brzeskim.

Zygmunta Działyńskiego (jak też i Piotra Działyńskiego i Stanisława Działyńskiego – ojca Marianny). Z następnego pokolenia żyje jedynie Zygmunt. Piotr Działyński posiadał wprawdzie siostrę Katarzynę, chórową, cysterkę w Chełmnie, jednakże zmarła ona w 1665 roku³¹, natomiast Stanisław – ojciec Marianny, posiadał rodzeństwo: siostrę Barbarę „Prudencję”, profeskę w klasztorze klarysek w Bydgoszczy, zmarłą w 1642 roku³², siostrę Petronelę, profeskę w Owińskach, zmarłą 3 kwietnia 1645 roku³³, brata Karola, zmarłego ok. 1639 roku³⁴ i siostrę Teofilę żonę Stanisława Zelskiego, cześnika dobrzyńskiego, oboje zmarli przed 1657 rokiem³⁵. To rodzeństwo Stanisława nie żyło już w 1675 roku.

Wykres poniższy przedstawia pokrewieństwo osób występujących w dokumencie³⁶.

³¹ Katarzyna była od 1661 roku księżną grudziądzką – S. M. Borkowska O[rdo] S[ancti] B[enedic-ti], *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej. Polska Zachodnia i Północna*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2004, t. I, s. 244.

³² *Ib.* s. 143.

³³ APP, MK-AR, sygn. 53/943/0/2.3/2326, s. 1. Potwierdzenie zgonu wystawione przez Agnieszkę Modrzewską, księżkę w Owińskach i Małgorzatę Bieganowską, przeoryszkę w Owińskach. Datowane w Owińskach 5 września 1645 roku.

³⁴ Karol zmarł ok. 1639 roku – TD, Grodzkie Poznań, nr 164, f. 607 (z 1639 roku) – wersja internetowa, zapis nr 1821, dz. cyt.

³⁵ W dniu 16 marca 1657 roku dokonano spisu klejnotów pozostawionych przez zmarłego Stanisława Zelskiego – APP, MK-AR, sygn. 53/943/0/2.3/2551, k. 5–6.

³⁶ Osoby opisane kursywą ujęto dodatkowo dla wykazania pokrewieństwa.

Podczas pierwszego działu, sporządzonego w Kowalewie w dniu 30 kwietnia 1675 roku, dokonano podziału dóbr po Piotrze Działyńskim, które zostały oszacowane na kwotę 256 000 florenów – po 128 000 florenów na każdą ze stron. Podziału dóbr dokonano w następujący sposób:

Zygmunt Działyński otrzymuje:

- Działyń³⁷ i Piotrków³⁸ z przyległościami, oszacowane na kwotę 40 000 florenów,
- Klonowo³⁹, Licieszewy⁴⁰ i Wielkie⁴¹ z przyległościami, oszacowane na kwotę 35 000 florenów⁴²,

³⁷ Działyń – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Zbójno. Działyń był wsią rodową Działyńskich, od której wzięto nazwisko. W 1413 roku wskutek podziału dóbr w Lipnie, wieś tę otrzymał Piotr Działyński, podkomorzy dobrzyński, syn Mikołaja, w ramach podziału majątku rodzowego – A. Biliński, *Szlachta ziemi dobrzyńskiej za ostatnich Jagiellonów*, przygot. do druku Z. Wdowiszewski, Wyd. Kasy imienia Mianowskiego – Instytut Popierania Nauki, Warszawa 1922, s. 49; J. Bieniak, *Elita ziemi dobrzyńskiej w późnym średniowieczu i jej majątki*, w: *Stolica i region Włocławek i jego dzieje na tle przemian Kujaw i Ziemi dobrzyńskiej*, Materiały z sesji naukowej (9–10 maja 1994 roku), red. O. Krut-Horonziak i L. Kajzera, wyd. Urząd Miejski we Włocławku, Włocławek 1995, s. 36.

³⁸ Piotrków – obecnie Piotrkowo – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Ciecchocin.

³⁹ Klonowo – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Zbójno.

⁴⁰ Licieszewy – obecnie Licieszewy – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie toruńskim, w gminie Czernikowo. W 1564 roku Michał Działyński płaci od tej wsi 10 florenów i 12 groszy za 18 kmieci i karczmarza – A. Pawiński, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, Wielkopolska*, t. I, s. 321, w serii *Źródła dziejowe*, druk Księgarnia Gebthnera i Wolffa, Warszawa 1883, t. XII.

⁴¹ Wielkie – obecnie Wielgie – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Zbójno. Z Wielgiego wywodzą się Wieliccy, z których Andrzej Wielicki w 1472 roku oddał w zastaw połowę Wielgiego Mikołajowi Działyńskiemu, a w 1564 roku część wsi należała do Michała Działyńskiego, od której płacił od 14 łanów kmiecych – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich*, red. B. Chlebowski, nakł. W. Walewskiego – drukiem „Wieku”, Warszawa 1893, t. XIII, s. 316; A. Biliński, *Szlachta ziemi dobrzyńskiej za ostatnich Jagiellonów*, przygot. do druku Z. Wdowiszewski, wyd. Kasy imienia Mianowskiego – Instytut Popierania Nauki, Warszawa 1922, s. 199; A. Pawiński, *Polska XVI wieku*, t. I, dz. cyt., s. 319, 320.

⁴² W połowie XVI w. Kijaszkowo należało już do Działyńskich – A. Biliński, *Szlachta ziemi*, dz. cyt., s. 79. W 1612 roku wsie: Klonowa, Kijaszkowo i Kijaszkowiec należały do Michała Działyńskiego, kiedy to Anna z Kościelca, żona Krzysztofa z Tomić Iwińskiego, kasuje zapisy od męża na tych wsiach zrezygnowane Michałowi Działyńskiemu – TD, Grodzkie Poznań, nr 988, f. 275, zapis nr 2276, dz. cyt.

- Dulsk⁴³, Sokołowo⁴⁴ i Białkowo⁴⁵ z przyległościami, oszacowane na kwotę 60 000 florenów,
- Kijaszków⁴⁶ i Kijaszkowo⁴⁷ z przyległościami oszacowane na kwotę 20 000 florenów.

Łączna wartość dóbr – 155 000 florenów, a tym samym jest nadwyżka 27 000 florenów od kwoty stanowiącej połowę dzielonego majątku (128 000) i kwotę tę ma pan wojewoda (Zygmunt Działyński) dopłacić pani podkomorzynie (Marianie Olszowskiej).

Marianna Olszowska otrzymuje:

- Zembówiec⁴⁸ i Obrowo⁴⁹ z przyległościami, oszacowane na kwotę 26 000 florenów,

⁴³ Dulsk – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Radomin. Wieś ta do połowy XV w. była w rękach rodziny Dulskich, później prawdopodobnie poprzez małżeństwo Katarzyny Dulskiej, żony Mikołaja Działyńskiego, wojewody chełmińskiego, przeszło w ręce Działyńskich – A. Biliński, *Szlachta ziemi*, dz. cyt., s. 47; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, Wł. Walewski, nakł. F. Sulimierskiego i W. Walewskiego – drukiem „Wiek”, Warszawa 1881, t. II, s. 218 – tutaj błędnie zasugerowany rok przejścia Dulcka przez Mikołaja Działyńskiego jako 1630, gdyż Mikołaj zmarł w 1604 roku – S. Bodniak, *Działyński Mikołaj (ok. 1540–1604), wojewoda chełmiński*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 94, 95.

⁴⁴ Sokołowo – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Golub-Dobrzyń.

⁴⁵ Białkowo – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie golubsko-dobrzyńskim, w gminie Golub-Dobrzyń.

⁴⁶ Kijaszków – obecnie Kijaszkówiec – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie toruńskim, w gminie Czernikowo.

⁴⁷ Kijaszkowo – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie toruńskim, w gminie Czernikowo.

⁴⁸ Zembowiec – obecnie Zębówiec – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie toruńskim, w gminie Obrowo. W 1413 roku wskutek podziału dóbr w Lipnie, wieś tę otrzymał Piotr Działyński, podkomorzy dobrzyński, syn Mikołaja, w ramach podziału majątku rodowego – A. Biliński, *Szlachta ziemi*, dz. cyt., s. 49; J. Bieniak, *Elita ziemi dobrzyńskiej*, dz. cyt., s. 36. Na Zembówcu był ustanowiony zastaw ok. 14 000 florenów przez Piotra Działyńskiego na rzecz Jana Świętosławskiego – zob. J. Kowalkowski, W. Nowosad, *Testamenty szlachty Prus Królewskich z XVII wieku*, seria: *Szlachta i ziemiaństwo na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*, wydawnictwo DiG, Warszawa 2013, s. 260 (testament Jana Świętosławskiego, skarbnika ziemi dobrzyńskiej z dnia 16 sierpnia 1657 roku). W 1564 roku Mikołaj Działyński płaci od tej wsi za 12 osadników, 7 komorników, 2 karczmarzy i gancarza 8 florenów – A. Pawiński, *Polska XVI wieku*, t. I, dz. cyt., s. 322.

⁴⁹ Obrowo – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie toruńskim, w gminie Obrowo.

- Dobra⁵⁰, Czołpino⁵¹ i Koszczały⁵², znajdujące się w ówczesnym województwie brzesko-kujawskim, oszacowane na kwotę 75 000 florenów⁵³

Łączna wartość dóbr to 101 000 florenów, dlatego też Zygmunt Działyński ma dopłacić podkomorzynie 27 000 florenów dla równego podziału dóbr.

Pani podkomorzyna mając na uwadze „wrodzony afekt” do pana wojewody i nie chcąc odrywać go od dóbr Działyńskich w ziemi dobrzyńskiej, rezygnuje ze swoich praw, na rzecz pana wojewody, co do wsi Zębowiec i Obrowo, które są obecnie w zastawie u pana Konstantego Lubstowskiego, kasztelana bydgoskiego. Z kolei pan wojewoda zobowiązuje się, że kwotę 53 000 florenów, na którą składa się kwota 27 000 z nadwyżki wartości otrzymanych w dziale dóbr i kwoty 26 000 wynikającej z przekazania wsi Zębowiec i Obrowa, zaspokoi wszelkie długi i wszystkich kredytorów. Gdyby ta kwota stała się niewystarczająca, to obie strony poniosą je w równych kwotach. Wyznaczono również miejsce i termin dla rozliczenia się z długów i obciążeń jakie znajdowały się na odziedziczonych dobrach – Toruń w środę po zielonych świątkach 1675 roku⁵⁴.

Podczas drugiego działu, który miał miejsce w Toruniu w dniu 26 maja 1675 roku, strony uzgodniły wszelkie zobowiązania, jakie pozostawił Piotr Działyński wraz z małżonką.

Zobowiązania odziedziczone po Piotrze Działyńskim wynosiły:

- panu sędziemu dobrzyńskiemu [Michałowi Mazowieckiemu] 2 000 florenów,
- pani z Grochowalskiej Rutkowskiej⁵⁵ 1 250 florenów, oraz dodatkowe 600 florenów prowizji,

⁵⁰ Dobra – obecnie Dobre – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie radziejowskim, w gminie Dobre.

⁵¹ Czołpino – obecnie Czołpin – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie radziejowskim, w gminie Dobre.

⁵² Koszczały – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie radziejowskim, w gminie Dobre.

⁵³ Wsie: Dobre, Czołpino i Koszczały były własnością Kacpra Działyńskiego, biskupa chełmińskiego, zmarłego 19 marca 1646 roku – U. Borkowska, *Kasper Działyński biskup*, EK 4, kol. 461–462; Majętności te jak i inne zostały podzielone według umowy z 3 lipca 1647 roku, pomiędzy jedynym żyjącym bratem biskupa – Pawłem Działyńskim, starostą inowrocławskim i synowcami biskupa tj: Piotrem Działyńskim, synem Michała i Stanisławem Konstantym Działyńskim, synem Mikołaja, starosty kościańskiego. Piotrowi Działyńskiemu przypadły wsie: Dobre z folwarkiem, Czołpino i Koszczały, które oddał dożywotnio stryjowi Pawłowi Działyńskiemu – APP, MK-AR, sygn. 53/943/0/2.3/2208, s. 7–8; Datowane w Kowalewie 3 lipca 1647 roku.

⁵⁴ W 1675 roku wypadło to w dniu 26 maja.

⁵⁵ Chodzi o Zofię Grochowalską, córkę Łukasza, żonę Kazimierza Tomasza Rutkowskiego.

- panom Chamskim⁵⁶ i Kochańskim⁵⁷, sukcesorom Świętosławskich 3 550 florenów,
- panu Tomaszowi Ostaszewskiemu⁵⁸ 1 500 florenów,
- konwentowi trzemeszeńskiemu 300 florenów,
- panu Tomaszowi Pleszewiczowi⁵⁹ 500 florenów,
- dla oczyszczenia zastawów na Zembowca i Kijaszkowa 30 000 florenów,
- pozostałość długu pana kasztelana dobrzyńskiego [Piotra Działyńskiego] 100 florenów,
- panu Pawłowi Orłowskiemu⁶⁰ 500 florenów,
- panu Wawrzyńcowi Nadrowskiemu⁶¹ 50 florenów,
- kupcom toruńskim, na obie strony 4 500 florenów, z tego 2 250 florenów pani podkomorzyny,
- pani Kościelskiej z d. Suskiej, córce Piotra Suskiego⁶² 50 florenów,
- OO Jezuitom w Toruniu 7 500 florenów.

Suma tych zobowiązań wyniosła 50 150 florenów, czyli panu wojewodzie pozostało jeszcze z kwoty 53 000 florenów, kwota 2 850 florenów.

Jak wynika z innych dokumentów znajdujących się w Archiwum Państwowym w Poznaniu w zespole „Majątek Konarzewo” dokonano w następnych latach rozliczenia części z powyższych zobowiązań⁶³:

- w 1675 roku w Lipnie feria 2-da in crastino fest SS. Individue Trinitatis (10 czerwca) zawarto ugodę z Michałem z Mazowsza Mazowieckim⁶⁴, sędzią ziemskim dobrzyńskim, całkowita kwota długu wynosiła 6 000 florenów, zgodzono się na kwotę 4 000 florenów,
- w 1676 roku w grodzie bobrownickim, feria 3-tia post Dominicam exaudi (19 maja) ugoda z Zofią Grochowalską, córką Łukasza, w sprawie kontraktu na Działyniu z 1 lipca 1650 roku, na kwotę 2 500 florenów,
- w grodzie bobrownickim feria sexta ante fest Marii Magdaleny 1684 roku (21 lipca), ugoda z braćmi Adamem i Maciejem Chamskimi, spadkobiercami Świętosławskich, na kwotę 3 800 florenów. Dodatkowo zgoda

⁵⁶ Chodzi o braci Adama i Macieja Chamskich oraz o Krzysztofa Chamskiego, dziedzica Skarbie-wa i jego córkę Mariannę.

⁵⁷ Chodzi o Jana Kochańskiego i jego żonę Mariannę z Rebielińskich.

⁵⁸ Tomasz Ostaszewski, syn Jana i Heleny Głębockiej.

⁵⁹ Osoba niezidentyfikowana.

⁶⁰ Paweł Orłowski, syn Stanisława, pisarza ziemi dobrzyńskiej i Zofii Stamirowskiej, mąż Agnieszki Niszczewskiej – zob.: S. Uruski, *Rodzina*, t. XIII, dz. cyt., s. 7, 8.

⁶¹ Wawrzyniec Nadrowski – elektor Jana Kazimierza Wazy w 1648 roku – zob.: S. Uruski, *Rodzina*, t. XII, dz. cyt., s. 7.

⁶² Osoby niezidentyfikowane.

⁶³ APP, MK-AR, sygn. 53/943/0/2.3/2214, k. 3–6.

⁶⁴ *Urzednicy kujawscy*, dz. cyt., s. 194.

- z Krzysztofem Chamskim, dziedzicem Skarbiewa w województwie płockim i jego córką Marianną, na kwotę 1 500 florenów⁶⁵,
- w Toruniu w czwartek po Zielonych Świątkach 1675 roku (6 czerwca), ugoda z Marianną z Rebielińskich Kochańską, żoną Jana i jej bratem Janem Rebielińskim, na kwotę 1 800 florenów,
 - w grodzie bobrownickim 1676 roku, feria 3-tia post Dominicam exaudi (19 maja), ugoda z Pawłem Orłowskim i jego żoną Agnieszką Nieszczevską, na kwotę 1 000 florenów,
 - w 1678 w Radziejowie feria tertia post festum s. Alexandri (8 marca⁶⁶), ugoda z Tomaszem Ostaszewskim, synem Jana i Heleny Głębockiej, z kwoty 4 500 florenów, zgodzono się na 3 000 florenów,
 - data i miejsce jw. ugoda z konwentem trzemeszeńskim, na kwotę 600 florenów⁶⁷,
 - 1676 w grodzie bobrownickim feria tertia ante festum presentationis B[eatissimae] V[irginis] M[ariae] (17 listopada), ugoda z Tomaszem Pleszewicz, na kwotę 1 000 florenów,
 - w Toruniu 3 listopada 1675, ugoda z Jakubem Zboińskim, kasztelanem dobrzyńskim⁶⁸, na kwotę 200 florenów,
 - w grodzie toruńskim (?) dnia 19 listopada 1675 pokwitowania z:
 - Wawrzyńcem Nadrowskim na kwotę 100 florenów,
 - kupcami toruńskimi na kwotę 450 florenów,
 - panią Kościelską z d. Suską na kwotę 100 florenów,
 - w 1683 w grodzie radziejowskim feria quarta infra octavas festi Corporis Cristi (23 czerwca), ugoda z Marianną z Jerzyków Jankowską, wdową wraz z synem Stanisławem i córką Anną, żoną Aleksandra Nilipowicza, kwota 5 800 florenów,
 - w grodzie inowrocławskim feria 5-ta in crastino festi s. Lucie 1684 roku (14 grudnia), pokwitowanie dla konwentu toruńskiego [Jezuitów], przez O. Izydora na kwotę 2 000 florenów,
 - w grodzie inowrocławskim feria 6-ta ipso die festi presentationis B[eatissimae] V[irginis] M[ariae] 1681 roku (21 listopada), ugoda z Michałem Kłosińskim z długu na Sokołowie w kwocie 75 000 florenów,

⁶⁵ Chodziło o dług na Zembówcu ok. 14 000 florenów przez Piotra Działyńskiego na rzecz Jana Świętosławskiego – zob. J. Kowalkowski, W. Nowosad, *Testamenty szlachty*, dz. cyt., s. 260. Faktycznie na Zębówcu było zapisane 13 200 florenów w 1652 roku (feria quarta ante S. Margaretha – 10 lipca), przez Piotra Działyńskiego na rzecz Jana Świętosławskiego. Część z tej kwoty została przepisana na Łukasza Orłowskiego.

⁶⁶ W diecezji włocławskiej świętego Aleksandra obchodzono w dniu 11 marca.

⁶⁷ Chodziło o należności po niezidentyfikowanym Ostrowskim.

⁶⁸ Zob. *Urządnicy kujawscy*, dz. cyt., s. 174, 182, 194.

- 1681 w grodzie bobrownickim feria 6-ta pridie festi s. Lucie venerabiles (12 grudnia), ugoda z Janem Czarnowskim, rektorem i Mikołajem Berentem (procurator causarum) z kolegium toruńskiego, dotycząca zabezpieczenia na Sokołowie, kwota 8 500 florenów,
- w grodzie bobrownickim feria 2da pridie festi s. Margaretha 1680 roku (8 lipca⁶⁹), ugoda z Zofią Grochowalską, żoną Kazimierza Tomasza Rutkowskiego, notariusza ziemskiego i sędziego bobrownickiego⁷⁰. Ugoda dotyczy kwoty 15 000 florenów i drugiej kwoty, zabezpieczonej na wsiach Kijaszkowo i Kijaszkowiec przez Piotra Działyńskiego – ugoda na 17 200 florenów,
- w grodzie bobrownickim feria 2da pridie festi s. Margaretha 1683 roku (12 lipca), ugoda z Kazimierzem Tomaszem Rutkowskim, notariuszem ziemskim i sędzią bobrownickim na kwotę 4 000 florenów. Prawa do tej kwoty zostały przekazane w 1669 roku Rutkowskiemu przez Zofię z Sumińskich Klińską,
- w grodzie bobrownickim pridie festi s. Margaretha 1683 roku (12 lipca), Katarzyna Rutkowska, córka Kazimierza Tomasza Rutkowskiego i Zofii Grochowalskiej, żona Wojciecha Mazowieckiego, potwierdza odebranie 4 000 florenów z kwoty 17 200 florenów przyznanej rodzicom,
- w Obrowie w wigilię Narodzenia B[eatissimae] V[irginis] M[ariae] dnia 1 lipca 1698 roku⁷¹, ugoda pomiędzy Jakubem Działyńskim, wojewodzie kaliskim a Lubstowskim⁷², kasztelanem bydgoskim, w sprawie wsi Obrowo i Zembowo, zgodnie z umową z 1695 roku, na kwotę 22 000 florenów,
- w Inowrocławiu w sabbato in vigilia festi visitationis B[eatissimae] V[irginis] M[ariae] 1684 roku (1 lipca) ugoda ze Stefanem Odrowąż i Aleksandrem Odrowąż Chlewickimi⁷³ *filiastri*, na kwotę 36 000 florenów.

Całość zobowiązań oszacowano na kwotę 145 500 florenów, wliczając w to kwotę 15 000 florenów, które winny być wypłacone Jezuitom toruńskim – kwotę

⁶⁹ Prawdopodobnie błędne przepisanie daty. W 1680 roku święto św. Małgorzaty wypadło w sobotę 13 lipca (obecnie to święto jest obchodzone 20 lipca), czyli dzień przed (pridie) to 12 lipca, a feria 2da (poniedziałek) to 8 lipca.

⁷⁰ Tomasz Kazimierz Rutkowski zamieszkiwał w Chojnie (obecny powiat brodnicki) – zob. P. Myslakowski *Materiały genealogiczne szlachty parafii Rypin 1675–1808*, Studio Wydawnicze FAMILIA, Warszawa 1998, s. 163.

⁷¹ Prawdopodobnie jest błędnie podane święto, w dniu 2 lipca wypada święto Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny a nie święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny.

⁷² Chodzi o Konstantego Lubstowskiego, kasztelana bydgoskiego w latach 1657–1674 – *Urzednicy kujawscy*, dz. cyt., s. 71.

⁷³ Chodzi o Stefana Chlewickiego, syna Jana, dziedzica Rdzowa, Mokrza i Woli i Anny Kochanowskiej oraz o Aleksandra Chlewickiego, syna Stanisława i Marianny Gumienieckiej, wnuka Jana i Anny Kochanowskiej – A. Boniecki, *Herbarz*, t. II, dz. cyt., s. 376.

tę pani podkomorzyna zapisała na swoich dobrach 1 lipca 1684 roku. Czyni to na każdą ze stron spadkobierców (wojewodę Zygmunta Działyńskiego i podkomorzną Mariannę Olszowską) po 72 400 florenów i od tej kwoty należy odjąć kwotę 53 000 florenów, którą wojewoda obiecał dać podkomorzynie za odstąpione dobra Zębowiec i Obrowo, co pozostawia sumę 19 700 florenów, którą pani podkomorzyna winna wypłacić wojewodzie. Jako, że wojewoda już nie żyje, kwota przysługuje jego synowi i spadkobiercy Jakubowi Działyńskiemu.

ANEKS⁷⁴

Źródło: Archiwum Państwowe w Poznaniu, zespół: Majątek Konarzewo, sygn. 2214, k. 1, 2⁷⁵.

Summariusz w sprawie J.W. pana Jakub na Działyniu Działyńskiego wojewodzica kaliskiego⁷⁶

Anno 1675 w Kowalewie dnia 30 kwietnia dział między JW. Jegomością panem Zygmuntem Działyńskim wojewodą brzeskim kujawskim, Pawła Działyńskiego starosty nieszawskiego synem z jednej strony, a W. Jejomością panią Marianną z Działyńskich Olszowską podkomorzną wieluńską W. Jegomości pana Zygmunta Olszowskiego podkomorzego wieluńskiego małżonką, niegdyś Jegomości pana Stanisława na Płowcach Działyńskiego córką, w asystencji tegoż Jegomości pana Zygmunta Olszowskiego małżonka swojego uti tutoris coniugalis jako też Ichmościów JW. Jegomości pana Stanisława z Działyńskich Działyńskiego wojewody malborskiego, starosty kiszpornskiego i JW. Jegomości pana Michała z Działyńskich Działyńskiego, miecznika ziem pruskich, starosty kiszewskiego, i łąkorskiego⁷⁷ – stryjów⁷⁸. Dział substancji po JW. Jegomości Piotrze na Działyniu Działyńskim, wojewodzie chełmińskim, staroście kowalewskim bezpotomnie zeszyłym, między bratem stryjecznym i synowicą.

⁷⁴ Do prezentacji postanowiono wybrać treść odpisu dokumentu dotyczącego podziału majątku, który nie zawiera na końcu informacji o podpisach osób w nim uczestniczących, uznając, że oba dokumenty są równe co do treści podziału dóbr, lecz różne w formie zapisu, a prezentowany odpis zawiera dodatkowe informacje, np. co do kwot zobowiązań, dat roboracji dokumentów itp., czego brak w drugim odpisie.

⁷⁵ Dwie karty, dwustronnie zapisane.

⁷⁶ Zapis na teczce aktowej: *Taksa majątku po śmierci Piotra Działyńskiego 1675 r.* – taka też nazwa akt.

⁷⁷ Łąkorek – obecnie wieś w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie nowomiejskim, w gminie Biskupiec.

⁷⁸ Pokrewieństwo było znacznie dalsze niż zwykle określenie znaczenia wyrazu „stryj” – zob. zamieszczony wcześniej wykres.

Taxa dóbr wszystkim po tymże JW. Jegomości panu Piotrze Działyńskim, wojewodzie chełmińskim pozostałych a iure advitalitio JW. Jejmości pani Marianny z Plewisk Działyńskiej, tegoż Jegomości pana wojewody chełmińskiego pozostałej małżonki ze świata zeszej zrujnowanych⁷⁹ na strony obydwie:

Florenów polskich — — — 256 000

Na część każdą trafia się florenów polskich — — — 128 000

Taksa dóbr na każdą stronę dostająca się

Sors JW. Jegomości pana wojewody brzeskiego kujawskiego:

Działyń i Piotrków cum attinentiis taxatis florenów polskich — — — 40 000

Klonowo, Licieszewy i Wielkie cum attinentiis florenów polskich — — — 35 000

Dulsk, Sokałowo i Biatkowo cum attinentiis florenów polskich — — — 60 000

Kijaszków i Kijaszkowie cum attinentiis florenów polskich — — — 20 000

Summa — — — 155 000

Superaty nad takszą każdej strony florenów polskich — — — 27 000

te Jegomość pan wojewoda ut supra dopłacić powinien Jejmości pani podkomorzynie

Sors Jejmości pani podkomorzyny wieluńskiej:

Zembówiec i Obrowo cum attinentiis florenów polskich — — — 26 000

Majątność Dobra i Czołpino sortes in Koszczaty

w województwie brzeskim kujawskim leżące florenów polskich — — — 75 000

Summa florenów polskich — — — 101 000

Dodać powinien Jegomość pan wojewoda brzesko kujawski Jejmości pani podkomorzynie iuxta eandem divisionem florenów polskich — — — 27 000

Wychodzi podział każdej stronie należący florenów polskich — — — 128 000

Po taxie W. Jejmość pani podkomorzyna wieluńska Zembowiec i Obrowo taksonwane 26 000 sobie przypadające w tejże taksie (u Jegomości pana Lubstowskiego w summie 22 000 zastawne i w pretensji od zastawu 4 000 przez jegomość pana Lubstowskiego uroszczonej) JW. Jegomości panu wojewodzie brzesko kujawskiemu puszcza i rezygnować obligują się.

JW. Jegomość pan wojewoda summę szacunkową florenów polskich — — — 26 000 dodatkową do działu ut supra florenów polskich — — — 27 000

efficientem florenów polskich — — — 53 000

Wyliczy ad manus W. Jegomość pani podkomorzynie wieluńskiej lub ad manus creditorum tych których Jejmość nazaczy ex sorte sua onerum to jest we śróde poblisko następujących świątkach, gdzie Ichmościom panom kredytorom wszyst-

⁷⁹ Majątek pozostawiony po Działyńskim był mocno obciążony różnymi wierzytelnościami.

kim po śp. Jegomości panu wojewodzie sum swych prehendującym termin naznaczają. Którzy by kredytorowie in illo termino nie likwidowali się albo likwidować się nie chcieli, albo per strepitum iuris pretensji swoich dochodzić chcieli mutuo sumptu et consilio strony obydwie do uspokojenia ich sobie dopomagać powinni i jeżeli co która strona kosztem nad drugą co przełożyła ex occasione onerum ad bona pertinentium, to wynalazkiem przyjacielskim powrócono jej być ma.
 Roboratio w grodzie kowalewskim feria 3. pridie festa S.S. Philippi et Jacobi apostolorum 1675.

Dział drugi na terminie w Toruniu w pierwszym dziale naznaczonym, to jest we środę po zielonych świątkach roku tegoż 1675 to jest na środę między tymi Ichmościami. Ponieważ JW. Jegomość pan wojewoda brzeski kujawski obligował się przeszłym działem tak pro hareditate Zembowa i Obrowa dać W. Jejmości pani podkomorzynie 26 000 i dodatku do działu 27 000 coinsumma wynosi florenów polskich --- 53 000

Tedy tę summę wszystką 53 000 wielmożna Jejmość pani podkomorzyna JW. Jegomości panu wojewodzie aby wypłacił kredytorom tak zleca i dysponuje.

Naprzód Jegomości panu sędziemu dobrzyńskiemu podług umowy z Jejmością panią podkomorzyną medietatem florenów polskich --- 2 000

Similem medietatem JW Mość pan wojewoda wypłacił Jejmości pani z Grochowskich Rutkowskiej oryginału florenów polskich --- 1 250,

medietatem Jegomość wojewoda propozycji medietatem florenów polskich --- 600

Jegomościom panom Chamski, Kochański sukcesorom Świętosławskich medietatem florenów polskich --- 3 550

Jegomości panu Pawłowi Ostaszewskiemu medietatem florenów polskich --- 1 500

Konwentowi Trzemeszeńskiemu medietatem florenów polskich --- 300

Jegomości panu Pleszewiczowi --- 500

In emundationem zastawom ex sorte sua jako to Zembowa, Kijaszkowa et aliorum medietatem florenów polskich --- 30 000

Długu resztę JW. Jegomości panu kasztelanowi dóbr tych florenów polskich --- 100

Jegomości panu Orłowskiemu florenów polskich --- 500

Na zapłacenie pro sorte sua Jegomości panu Nadrońskiemu florenów polskich --- 50

Kupcom toruńskim summy z kalkulowanej winno na strony obie 4 500 pro sorte Jegomość pan podkomorzy florenów polskich --- 2 250

Jejmości pani Kościelskiej z domu Suskiej Jegomości pana Piotra Suskiego córce medietatem florenów polskich --- 50

Długu Ichmościów OO Jezuitów Toruńskich pro sorte było 15 000 medietas florenów polskich --- 7 500

Reszty zostało przy Jegomości panu wojewodzie co na rozkaz Jejmości powinien był wypłacić florenów polskich --- 2 850

Summa efficit florenów polskich --- 53 000

Kondycja w tymże kontrakcie ze summy wyżej specyfikowanej piętnastu tysięcy [Jezuitów toruńskich], od której JW. Jegomość pan wojewoda prowizje corocznie sam już po tysiąc dwieście płacić był powinien. Inquantum by Jejmości pani podkomorzynie wieluńskiej potrzeba było, tedy Jegomość pan wojewoda piętnaście tysięcy te Jejmości pani podkomorzynie wypłacić powinien, a Jejmość sumę tę na dobra swe przejmie quod subsecutum w Inowrocławiu 1684. Sabbatho in vigilia festi B[eatissimae] V[irginis] M[ariae]. Jejmość pana wojewodę z kontraktu jego kwituje i summę tę Ichmościom OO Jezuitom na dobra swe przenosi.

Kondycja w tymże kontrakcie, że jeżeli by insze długi nad te które w tym dziele są specyfikowane płacić przyszło to Ichmości wspólnie do tego ciężaru należeć będą i zarówno one płacić powinni. Jeżeliby pars contraveniens per renitentiam płacenia długów takich damnū parti alteri inferret to damnū renitens pars parti restituere powinna i wolno stronie ukrzywdzonej z dóbr swoich w dobra partis renitentis sprowadzić egzekucje co pro violentia poczytać nie powinna. Co strony ziszczyć powinny sub damnis terrestribus o które damna forum w grodzie Radziejewskim

In Castro Radzieiensi Feria 6-ta in crastino festi Sacratissimi Corporis Christi D[omin]ni Roboratio.

Tabula Ulterius Specificata onera wypłaconych długów, w których pars altera nos non evicit nec evincere vult. O których teraz medietatis restitutionem una cum provisionibus atempore exolutionis actio vertitur.

1ma. Summa Jegomości panu Stubickiemu wypłacona za dekretem trybunalskim oryginału 3 000 prowizji drugie tyle wypłaciłem co czyni sześć tysięcy medietatem florenów polskich --- 3 000

Vadia cztery czynią florenów polskich 768 proszę i medietatem florenów polskich --- 384

Lucta duplex prosimy restitutionem medietatis florenów polskich --- 22 gr. 12

2da. Jegomości panu Bagniewskiemu oryginału przysadzono dekretem grodzkim bobrownickim 2 000 prowizji totidem medietatem prosimy florenów polskich

--- 2 000

Vadium semi duplex facit florenów 288 medietus florenów polskich --- 144

3tia. Ichmościom panom Odrzywolskim oryginału 4 000 prowizji drugiej tyle prosimy medietatem florenów polskich florenów polskich --- 4 000

4 ta conventui monialium Thorunensis oryginału 1 000 prowizji tysiąc
 prosimy medietatem florenów polskich florenów polskich --- 1 000
 Vadium tym że triplex florenów 576 medietas florenów polskich --- 288
 W trybunale te kondemnaty nam zarzucano

5ta. Monialibus conventus Graudensis [Grudziądz]⁸⁰ oryginału 4 000 prowizji
 drugie cztery tysiące prosimy medietatem florenów polskich --- 4 000

6 ta. Jegomości panu Sumińskiemu oryginału 2 000 prowizji dwa tysiące
 prosimy medietatem florenów polskich --- 2 000

Summa florenów polskich --- 16 838 gr 12

Ab actu exolutionis harum Summarum prosimy o prowizje ex restitutionem summarum iuxta contractum divisorialem et damnorum.

Źródła rękopiśmienne:

Archiwum Państwowe w Poznaniu:

- Zespół: Majątek Konarzewo, seria: Akta rodzinne rodów do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem,
 - sygn. 53/943/0/2.3/2208,
 - sygn. 53/943/0/2.3/2214,
 - sygn. 53/943/0/2.3/2326,
 - sygn. 53/943/0/2.3/2551.

Państwowa Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka:

- rękopisy, *Dowody do genealogii domu Działyńskich*, sygn. BK 00475.2.

Bibliografia:

Bieniak J., *Elita ziemi dobrzyńskiej w późnym średniowieczu i jej majątki*, w: *Stolica i region Włocławek i jego dzieje na tle przemian Kujaw i Ziemi dobrzyńskiej*, Materiały z sesji naukowej (9–10 maja 1994 roku) pod red. O. Krut-Horonziak i L. Kajzera, wyd. Urząd Miejski we Włocławku, Włocławek 1995, s. 23–59.

Biliński A., *Szlachta ziemi dobrzyńskiej za ostatnich Jagiellonów*, przygot. do druku Z. Wdowiszewski, wyd. Kasy imienia Mianowskiego – Instytut Popierania Nauki, Warszawa 1922.

⁸⁰ W drugim odpisie podano „Thorunensis”.

Boniecki A., *Herbarz Polski*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1899, t. I.

Boniecki A., *Herbarz Polski*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1900, t. II.

Boniecki A., *Herbarz Polski*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1900, t. III.

Borkowska M. S[iostra] O[rdo] S[ancti] B[enedicti], *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej. Polska Zachodnia i Północna*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2004, t. I.

Borkowska U., *Kasper Działyński biskup*, w: *Encyklopedia Katolicka*, pod red. R. Łukaszyka, L. Bieńkowskiego i F. Gryglewicz, wyd. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1989, s. 461–462.

Czapliński W., Piwarski K., *Działyński Stanisław (+ 1677)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, s. 97–98.

Dziembowski P. M., *Intercyza ślubna Michała Działyńskiego i Elżbiety Czermówny z 1588 roku*, „*Studia Pelplińskie*”, t. 53 (2019), s. 589–600.

Janowski S. J. von, *Studia z dziejów rodów kaszubskich. Testament Tomasa Janowskiego z 1725 roku*, „*Studia Pelplińskie*”, t. 38 (2007), s. 211–238.

Klint P., *Testament Zofii ze Smoszewskich Pogorzelskiej z 1658 roku*, w: *Genealogia. Studia i materiały historyczne*, red. M. Górny, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 2001, t. 13, s. 81–86.

Kowalkowski J., Nowosad W., *Testamenty szlachty Prus Królewskich z XVII wieku*, seria: *Szlachta i ziemiaństwo na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*, wydawnictwo DiG, Warszawa 2013.

Kroniki staropolskie. Kronika Reformatorów poznańskich, opr. J. Wiesiołowski, S. B. Tomczak O[rdo] F[ratrum] M[inorum], G. A. Wiśniowski OFM, Wydawnictwo Miejskie, Poznań 2006.

Myslakowski P., *Materiały genealogiczne szlachty parafii Rypin 1675–1808*, *Studio Wydawnicze FAMILIA*, Warszawa 1998.

Niesiecki K., *Herbarz Polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, Lipsk 1839, t. III.

Palkij H., *Pstrokoński Maciej z Burzenina h. Poraj (zm. 1707)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, t. XXIX, s. 271–272.

Pawiński A., *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, Wielkopolska*, t. I, w serii *Źródła dziejowe*, druk Księgarnia Gubethnera i Wolffa, Warszawa 1883, t. XII.

Piwarski K., *Michał Działyński (+ 1687)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 91–92.

Piwarski K., *Zygmunt Działyński (+ 1685)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 99–100.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, nakł. F. Sulimierskiego i W. Walewskiego – drukiem „*Wiek*”, Warszawa 1881, t. II.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich, red. B. Chlebowski, nakł. W. Walewskiego – drukiem „Wieków”, Warszawa 1893, t. XIII.

Teki Dworzaczka, *Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX wieku*. <http://teki.bkpan.poznan.pl/> (10.04.2020).

Testamenty szlacheckie z ksiąg grodzkich wielkopolskich z lat 1657–1680, seria: *Źródła Dziejowe*, red. M. Górny, wydał. P. Klint, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2011, t. 28.

Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1906, t. III.

Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1914, t. XI.

Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1915, t. XII.

Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1916, t. XIII.

Urzędnicy kujawscy i dobrzyńscy XVI–XVIII wieku. Spisy, opr. K. Mikulski, W. Stenek, przy współudziale W. Górskiego i R. Kobacińskiego, red. A. Gąsiorowski, Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1990, t. VI, z. 2.

Urzędnicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku. Spisy, opr. K. Mikulski, Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka – Instytut Historii, Wrocław, Warszawa, Kraków 1990, t. V, z. 2.

Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy, oprac. E. Opaliński i H. Żerek-Kleszcz, pod red. A. Gąsiorowskiego, Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka, Instytut Historii, Kórnik 1993 t. II, z. 2.